

Številka zadeve: U-I-115/93-15

Datum odločbe: 31.3.1994

Področje: Odgovornost tretjih oseb za dolžnikove obveznosti, uvajanje odškodninske odgovornosti brez upoštevanja vzročne zveze med škodnim ravnanjem in oškodovanjem upnikov.

Izrek:

1. Zakon o varstvu terjatev v postopkih preoblikovanja podjetij in drugih pravnih oseb se razveljavi. Razveljavitev učinkuje po poteku šestmesečnega roka od dneva objave te odločbe v Uradnem listu Republike Slovenije.

2. Ta odločba ima pravne učinke po prvem in drugem odstavku 414. člena Ustave iz leta 1974 po poteku roka iz 1. točke izreka.

Dodatno: odgovor DZ

Odločitev: število glasov **ZA: 9, PROTI: 0**, število **PLM : 0**, število **OLM: 0**.

SAMO ZA: Jambrek, Jerovšek, Krivic, Snoj, Šinkovec, Šturm, Testen, Ude, M. Zupančič

POVZETEK ZADEVE:

US je ocenjevalo ustavnost Zakona o varstvu terjatev v postopkih preoblikovanja podjetij in drugih pravnih oseb (Uradni list RS, št. 7/93). Zakon namreč določa, da lahko upniki, ki od 25.6.1991 niso mogli izterjati svojih dospelih terjatev do podjetij in drugih pravnih oseb, ki so prenesle kapital ali poslovanj na druge pravne osebe ali zasebnike, uveljavljajo svoje dospele neporavnane terjatve do teh pravnih oseb ali zasebnikov. Za prenos kapitala se šteje vplačilo ustanovnega deleža podjetja ali druge pravne osebe v novem podjetju, drugi pravni osebi ali pri zasebniku ter prenos kapitala po Zakonu o podjetjih, če se je s temi prenosi bistveno zmanjšala sposobnost dolžnika za poravnavo obveznosti.

ZVT torej ureja odgovornost tretjih oseb, ki naj bi bile okoriščene na račun dolžnikov, dolžnikom pa bi se zato zmanjšala sposobnost za poravnavo obveznosti. US ugotavlja, da to na izčrpen način ureja že Zakon o obligacijskih razmerjih (ZOR) in to na povsem drugačen način. Po ZOR lahko vsak upnik, čigar terjatev je zapadla v plačilo, ne glede na to, kdaj je nastala, izpodbija pravno dejanje svojega dolžnika, ki je bilo storjeno v škodo upnika. Upnik je prav tako upravičen do zahtevkov za razveljavitev dejanj in vseh vrst pravnih poslov, ki jih je sklenil dolžnik in s tem zmanjšal svojo plačilno sposobnost za poravnavo upnikovih terjatev, prav tako pa je legitimiran, da uveljavi pravice dolžnika, katerih uveljavitev je ta opustil. Pravico izpodbijanja pa ima neposredno do subjektov, ki so bili okoriščeni na račun dolžnikov. To pomeni, da se lahko poplača od podjetij in drugih pravnih ali fizičnih oseb, ki jim je dolžnik vplačal ustanovni delež ali prenesel nanje poslovanje, pa tudi od direktorja, delavcev s posebnimi pooblastili in drugih delavcev dolžnika, ki so kršili konkurenčno prepoved. Poleg tega je upnikom omogočeno, da zahtevajo ugotovitev ničnosti pravnih poslov dolžnika, če ti nasprotujejo ustavnim načelom družbene ureditve, prisilnim predpisom ali morali. S tem ZOR zagotavlja pravnim subjektom pravice in svoboščine ter način in meje za njihovo uresničevanje.

Izpodbijani ZVT pa odgovornost ureja drugače in pri tem ne upošteva splošnih predpostavk instituta civilnopravne odgovornosti in ne upošteva vzorčne zveze med škodnim ravnanjem in oškodovanjem upnikov. Tako zanemarja vzorčno zvezo med dolžnikovimi ravnanji ter opustitvami ali opustitvami ter ravnanji njegovih ljudi in oškodovanjem upnikov oz. zmanjšanjem dolžnikove plačilne sposobnosti, v posledici opustitve elementa odgovornosti pa za dolžnikove obveznosti neomejeno obvezuje tretje osebe in s tem omogoča neposreden in neomejen poseg v njihovo lastninsko pravico (33. člen Ustave),

saj ta neomejenost pomeni tudi poseg v pravice družbenikov, ki z dolžnikom niso bili ne v dejanskem ne v pravnem razmerju, in utegne celo vplivati na pravne posle s poslovnimi partnerji, sklenjene po tretji osebi, katerih izpolnitev bi lahko postala otežena ali celo nemogoča. Ti posegi tako ogrožajo varnost pravnega prometa in učinkujejo na že vzpostavljena pravna razmerja in že pridobljene pravice tretjih. Izpodbijani zakon je torej uzakonil odgovornost tretjih oseb za obveznost dolžnikov, ki so nanj prenesli kapital ali poslovanje, neomejeno in ne le v obsegu, ki je posledica pridobitve kapitala ali premoženja, in s tem posegel v pravico tretjih oseb tudi v nasprotju s 15. členom Ustave.

V postopku uveljavljanja terjatev zakon nalaga upnikom le, da dokažejo družbeništvo dolžnika na zavezani tretji osebi, ali da je dolžnik na to osebo prenesel kapital oz. poslovanje ali, da so delavci dolžnika družbeniki zavezanca ter da od 26.6.1991 od dolžnika niso mogli izterjati, kar jim je dolžan. Zakon torej ne omogoča, da bi sodišče ugotavljalo popolno dejansko stanje ter vzorčno zvezo med dejanji in opustitvami dolžnika in obsegom zmanjšanja plačilne zmožnosti. S tem je ZVT tudi drugače uredil pojem zmanjšanja dolžnikove plačilne zmožnosti v primerjavi z 280. členom Zakona o obligacijskih razmerjih (ZOR), s čimer je ZVT v nasprotju z načelom pravne varnosti kot enim izmed načel pravne države. Obenem ZVT učinkuje za nazaj, s čimer je US ugotovilo tudi neskladnost s 155. členom Ustave.

US je zato odločilo, da se ZVT razveljavi in, da razveljavitev učinkuje po poteku šestmesečnega roka od dneva objave te odločbe v UL RS. Prav tako ima ta odločba učinke po preteku tega roka. S tem je US zakonodajalcu omogočilo, da lahko v tem času ponovno oceni, ali obstoječe stanje v postopkih preoblikovanja podjetij in drugih pravnih oseb zahteva specifično, vendar z Ustavo skladno ureditev - oziroma dopolnitev pravnih mehanizmov, zlasti glede morebitnega podaljšanja rokov, ki so v ZOR določeni za izpodbijanje dolžnikovih pravnih dejanj. Takšno zakonsko podaljšanje rokov bi bilo utemeljeno v vseh tistih primerih, ko so upniki v času veljavnosti izpodbijanega zakona začeli postopke na njegovi podlagi, medtem pa so roki, določeni za izpodbijanje po ZOR, pretekli.

Odgovor DZ: Po mnenju DZ napadeni zakon ni v nasprotju z Ustavo, kolikor je njegova uveljavitev v povezavi s preoblikovanjem družbene lastnine v druge oblike lastnine.

EKONOMSKA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe	PS				S
ZA: Jambrek, Jerovšek, Krivic, Snoj, Šinkovec, Šturm, Testen, Ude, M. Zupančič				1	1

Sodba vsebuje ekonomsko dimenzijo.

S tem, ko je US razveljavilo ZVT, je preprečilo neposreden in neomejen poseg v lastninsko pravico tretjih oseb (podjetij, pravnih in fizičnih oseb, direktorjev in drugih zasebnikov). S tem je preprečilo uzakonitev neomejene odgovornosti tretjih oseb za obveznosti dolžnikov, ki so nanj prenesli kapital ali poslovanje in odgovornost zmanjšalo na obseg, ki je posledica pridobitve kapitala in premoženja pri

prenosu. Obenem je US s tem onemogočilo, da se odgovornost tretjih oseb določa le na podlagi presumpcij, ki ne temeljijo na dejstvih oz. ugotovljenem dejanskem stanju in, ki jih ni mogoče izpodbijati. Hkrati je razveljavitev preprečila tudi posege v že vzpostavljena pravna razmerja in že pridobljene pravice tretjih, ki obenem pomenijo tudi posege v pravice družbenikov, ki z dolžnikom sploh nimajo nobene povezave. S tem je US zaščitilo pravne posle tretjih oseb s poslovnimi partnerji, katerih izpolnitev bi lahko postala otežena ali celo onemogočena.

Hkrati je US s tem, ko je odločilo, da razveljavitev zakona začne učinkovati po preteku šestmesečnega roka omogočilo morebitno podaljšanje rokov, ki so v ZOR določeni za izpodbijanje dolžnikovih pravnih dejanj. Tako se je odločilo predvsem zaradi primerov, ko bi upniki v času veljavnosti ZVT začeli postopke na njegovi podlagi, medtem pa so roki, določeni po ZOR potekali. S tem je US omogočilo podaljšanje rokov za izpodbojne tožbe po ZOR, s čimer bi upniki lahko izpodbijali pravna dejanja dolžnikov, ki so bili storjeni na škodo upnika in tako dosegli pravično izpolnitev terjatev. Zato sodbo uvrstimo na **pozicijo 5**.

Protisodbo uvrstimo na **pozicijo 1**, saj bi s tem, ko bi US sledilo zakonodajalcu, bilo močno poseženo v premoženjsko enakost oz. bi se tretjim osebam preprečila pravnopremoženjska samostojnost.

DRUŽBENA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe	S				PS
ZA: Jambrek, Jerovšek, Krivic, Snoj, Šinkovec, Šturm, Testen, Ude, M. Zupančič	1	1			

Sodba vsebuje družbeno dimenzijo.

Sodbo uvrstimo na **pozicijo 1**, saj je bilo z razveljavitvijo ZVK je odpravljeno razlikovanje med tretjimi osebami glede njihove neomejene odgovornosti za dolžnikove obveznosti, ki je začela veljati z ZVK. Pred ZVK je namreč veljalo, da so tretje osebe odgovorne le v obsegu, ki je posledica pridobitve kapitala in premoženja. US je z razveljavitvijo ZVK preprečilo tudi razlikovanje med upniki. ZVK je namreč omogočil uveljavitev terjatev do tretjih oseb le tistim upnikom, ki terjatev niso mogli izterjati od 25.6.1991, drugim pa ne.

Hkrati je z odločitvijo, da razveljavitev začne učinkovati po preteku 6-mesečnega roka, US omogočilo, da zakonodajalec uvede morebitno podaljšanje rokov, ki so v ZOR določeni za izpodbijanje dolžnikovih pravnih dejanj storjenih na škodo upnika. Takšno zakonsko podaljšanje rokov bi bilo utemeljeno vseh tistih primerih, ko so upniki v času veljavnosti ZVK začeli postopke na njegovi podlagi, medtem pa so roki, določeni za izpodbijanje po ZOR potekali, s čimer bi upniki izgubili pravico do izpodbijanja dolžnikovih pravnih ravnanj storjenih na škodo upnika. S tem je US doseglo dodatno enakost oz. poskrbelo, da bodo upniki, ki so začeli postopke po določbah razveljavljenega ZVK imeli enake pravice kot veljajo za upnike po ZOR.

Protisodbo uvrstimo na **pozicijo 5**, saj bi US z dopustitvijo ZVK ohranilo nedopustno razlikovanje med tretjimi osebami in upniki.

AVTORITARNA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe	S				PS
ZA: Jambrek, Jerovšek, Krivic, Snoj, Šinkovec, Šturm, Testen, Ude, M. Zupančič	1	1			

Sodba vsebuje avtoritativno dimenzijo, saj se nanaša na razmerja med svoboščinami in pravicami posameznikov oz. družbenih skupin v odnosu do države oz. različnih državnih institucij.

Sodbo uvrstimo na **pozicijo 1**, saj je US s tem, ko je razveljavilo ZVK poseglo v avtoriteto zakonodajalca. Z ugotovljenim neskladjem ZVK z načelom pravne države (2. člen Ustave), je US poskrbelo za spoštovanje obstoječih pravnih predpisov, pravno varnost, načelo zaupanja v pravo, prepoved retroaktivnega delovanja predpisov, sodno pot, ki zagotavlja popolno in pravilno ugotovitev dejanskega stanja, za zanesljivosti zakonodajalca ter jasnosti in določnost pravnih norm, s čimer je zaščitilo predvsem tretje osebe v odnosu do države. US je z razveljavitvijo ZVK preprečilo tudi uzakonitev neomejene odgovornosti tretjih oseb za dolžnikove obveznosti in preprečilo poseg v njihovo pravico iz 15. člena Ustave. Hkrati je US s tem, ko je odločilo, da razveljavitev zakona začne učinkovati po preteku šestmesečnega roka omogočilo morebitno podaljšanje rokov za izpodbojne tožbe po ZOR. Tako se je odločilo predvsem zaradi primerov, ko so upniki v času veljavnosti ZVT začeli postopke na njegovi podlagi, medtem pa so roki, določeni po ZOR potekali. S tem je US omogočilo, da upniki lahko izpodbijajo pravna dejanja dolžnikov, ki bi bila storjena na škodo upnikov, s čimer bi bila dosežena pravična izpolnitev njihovih terjatev in dodatna zaščita posameznikov.

Protisodbo uvrstimo na **pozicijo 5**, saj bi s tem, ko bi US ohranilo obstoječi pravni red, popolnoma sledilo zakonodajalcu in ne bi zaščitilo pravic tretjih oseb oz. upnikov.

MEDNARODNA PRAVNA VPETOST (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno-NC)		
Odločitev in sodniki ZA	1	<i>Odločba se ne sklicuje na mednarodno / tujo sodno prakso</i>

NAKLONJENOST DZ		
Odločitev in sodniki ZA Jambrek, Jerovšek, Krivic, Snoj, Šinkovec, Šturm, Testen, Ude, M. Zupančič	1	<i>US odloči drugače, kot sledi iz mnenja DZ.</i>

